

SÖYLEŞİ:

Remzi Altunpolat

Emel Akpınar

19

İstersen başlarken biraz literatüre ısınalım ve kendimizi eril, heteroseksist dilden kurturalım. Örneğin hep duyduğumuz bir tartışma ile başlayabiliriz: Neden "cinsel tercih" değil de "cinsel yönelim"?

"Tercih" sözcüğü oldukça sorunlu bir kavram. Öncelikle şu soruyu sormak gerekli "cinsel tercih" denildiğinde neden akla LGBT'ler geliyor da heteroseksüeller gelmiyor? Söz konusu adlandırma niçin LGBT'ler için kullanılıyor da heteroseksüeller için kullanılmıyor? Cinsel tercih

Bugüne dek toplumsal cinsiyet duyarlılığı anlamında pek çok konuyu siz okuyucularımızla paylaştık. Bu satırlardan sizlere sesimizi duyurmaya çalıştık. Hayata feminist bir gözle bakma kaygısı taşıdık. Şüphesiz, toplumsal cinsiyet hassasiyetimizin önemli bir bölümü de LGBT'ler. Ancak – bizler de öğrenme sürecimizin çok başlarında olduğumuzdan- bu konuya önceki sayılarımızda pek yer veremedik. Biz de başlangıç olarak işin ehline danışalım dedik. Kaos GL Genel Sekreteri Remzi Altunpolat ile keyifli ve öğretici bir söyleşi gerçekleştirdik.

kavramsallaştırmasının altını kazıdığımızda şöyle bir zihinsel koda yaslandığını görürüz: "Eşcinseller kendi eşcinselliklerini tercih ediyorlar." Eşcinselliğin tercih olarak adlandırılmasının mantıksal olarak bulunduğu yer; eşcinsellikten vazgeçilebileceği, tedavi yoluyla düzeltilebileceği. Hatta "Ayrımcılığa uğruyorsan yahut şiddet görüyorsan katlanacaksın, zira sen kendin tercih ettin". Öldürülebilirsin de.

Bir bakıma Su testisi su yolunda kırılır zihniyeti. Peki, ayrımcılığa, dışlamaya, ötekileştirmeye maruz kalacağını bile bile kişi

hakikaten böyle bir zor hayatı niye "tercih" etsin?

Yani egemen algı bunu bir "hastalık" olarak kodlayarak "iyileşme" fikrini bilinçaltına üflelemeye çalışıyor.

Aslında esas mesele; cinselliğin belli bir türünü, ki o da heteroseksüelliktir, merkeze almak. Heteroseksüellik dışındaki cinsellikleri, cinsel halleri, cinsel kimlikleri doğal ol-

mayan, norm olandan sapmış, meşru olanın dışında tanımlamak ve ikincil/tâbi bir konuma yerleştirmek. Çünkü egemen sistem, cinselliği üreme, neslin devamı esası üzerine inşa ediyor; dolayısıyla eşcinsellik/biseksüellik/transseksüellik doğal akışı bozan varoluşlar olarak işaretleniyor.

Bu bağlamda LGBT hareketinin politik olarak da sahiplendiği "Cinsel yönelim" kavramı şu itirazı içeriyor: Hayır bu basit bir tercih değil, insan cinselliği toplumsal, psikolojik, biyolojik pek çok parametrenin devreye girdiği karmaşık bir süreçler bütünü. Bu süreçler içerisinde şekillenen bir cinselliğe sahibiz. LGBT hareketinin tarihine bakıldığında, hareketin ilk ortaya çıktığı 1960'ların sonunda; eşcinselliği "doğaya aykırı" kabul eden hâkim söylem karşısında eşcinselliğin de heteroseksüellik kadar doğal ve normal olduğuna dair güçlü bir söylemsel stratejinin araçlarından aynı zamanda cinsel yönelim kavramı. Zira heteroseksüellelikle "eş/eşit" olmaya dair bir vurgu.

Peki, yaşama karşı bu politik duruştan yola çıkarak, o yaşamın pratiklerine gelelim. Örneğin gündelik hayatta çeşitli alanlarda karşılaşılan hak kayıpları neler?

Hak kayıplarından ziyade acaba LGBT'ler mevcut haklardan eşit şekilde yararlanabiliyorlar mı yahut bu haklara erişebiliyorlar mı diye formüle etmek lazım zannımca. Biraz önce dediğim gibi heterosek-

süelliğin merkeze alındığı, eşcinselliğin, transseksüelliğin ya da şu an aklınıza gelmeyen her türlü cinsel oluşun/pratiğin/kimliğin reddedildiği ve tüm toplumun buna göre yapılandırıldığı "heteronormatif sistem" - heteronormativite, kapitalizm gibi, ataerkillik gibi bir sistemdir- LGBT'lerin haklarını da yok sayacaktır. Şunu da unutmamak gerekir: Heteronormatif sistem sadece LGBT'leri inkâr etmekle ve ezmekle kalmaz heteroseksüelleri de "gerçek kadınlar ve erkekler" olmaya zorlar. Yani verili erkeklik ritüellerini yerine getirmeyen bir erkek, heteroseksüel de olsa onun erkekliği şüpheli hale gelir.

Sistem açısından bakınca, heteroseksüellik bu kadar merkezde olmasa, bir "gerçek" kadın ve erkek tanımlamaya ya da bunun üzerinde düşünmeye gerek kalmayacak.

Elbette. Çünkü bu iktidar düzeneği, toplumsal cinsiyetin her iki yanını, yani kadınlığı ve erkekliği, bunlara dair rolleri, performansları, kadın ve erkek bedenlerini yapılandırıyor. Mevcut olandan her türlü farklılık ya da farklılaşma eğilimi damgalamayı da beraberinde getiriyor. Hakikaten eşcinsel olup olmadığınızdan bağımsız olarak da damgalanabilirsiniz. Heteronormatif sistem, sizi bu hegemonik erkeklik değerlerine ya da verili kadınlığa uymaya zorlar. Dolayısıyla ataerki ile iç içe geçmiştir. Devlet heteronormatiftir, ekonomi büyük ölçüde heteronormatiftir, toplumsal hayatın bütün yüz-

leri heteronormatiftir. Nasıl ki cinsiyetçilik patriyarkanın neticesi olan bir ideolojiyse, heteroseksizm de heteronormatif sistemin doğurduğu bir ideolojidir. Bir tür ırkçılık, Etienne Balibar'ın deyimiyle "ırkı olmayan bir ırkçılık". Homofobi, transfobi ve bifobi aslında bir sonuç, heteronormativitenin, heteroseksist ideolojinin bir sonucu. Bu arada homofobi, LGBT'lerin yok sayılmasını ya da LGBT'lere yönelik düşmanlığı tüm boyutlarıyla anlamlandırmak için yeterince açıklayıcı bir kavram değil. Meseleyi sadece psikolojik bir duruma indirmediği gibi bildiğimiz anlamda fobilerle de benzerlik göstermiyor. Mesele karanlıkta kalma korkusu gibi bir korku değil bu.

Fobi gerçekten psikolojik bir rahatsızlık; ama homofobiden doğmuş bir nefret eylemini "hastalık" olarak açıklamak, konuyu politik bağlamından koparıp şiddeti meşrulaştırıyor olsa gerek.

Kuşkusuz öyle. Homofobik dediğimizde sanki homofobik davranış gösteren kişinin bireysel bir özelliğiymiş gibi bir algıya yol açıyor. Oysa toplumsal iktidar ilişkileri içinde ortaya çıkan, belirlenen ve egemenlerce yönetilen bir düşmanlık var.

Başa dönersek, muhakkak ki verili sistem içerisinde LGBT'lere yönelik ayrımcılığın farkında olmak, bu ayrımcılıkla mücadele etmek ve kurumları bu yönde düzeltmeye çalışmak önemli. Ancak ayrımcılık bir sonuç, bu ayrımcılığı ya-

ratan ve tüm yaşamı kaplayan heteroseksist ideolojiyle mücadele etmenin esas olduğunu akıllardan çıkarmamak gerekiyor. Bugün Batı'da- merkez kapitalist ülkelerde- LGBT'ler yurttaşlık hakları düzleminde önemli kazanımlar elde etmişlerdir; ama baktığınızda sistem hala heteroseksistir. Heteronormativite hala yerli yerinde. Türkiye'de ise ayrımcılık her alanda, her zeminde üretilmektedir. Bu ayrımcılık devlet tarafından, kurumlar tarafından, toplum tarafından sistematik bir biçimde üretilmekte ve organize edilmektedir. LGBT'ler en iyi ihtimalle damgalanır, belirli alanlara ve mekânlara hapsedilir. Çalışma hayatında, imal edilmiş eşcinsel stereotipine, imajına uygun işlerde çalışabilirsiniz. Tabi bu arada söz konusu eşcinsel imajının/

stereotipinin erkek eşcinseller bağlamında imal edilmiş olduğunu söylemeye gerek yok sanırım. Zaten eşcinsel denince akla ilk gelenler eşcinsel erkeklerdir, kadın eşcinselliği üzerine pek düşünülmez. Olsa olsa bir tür pornografik malzeme, fantezi unsuru haline getirilmiştir.

Erkek-merkezli heteroseksist sistemin içinde lezbiyenlik galiba biraz "erkekliğe hakaret" gibi algılanıyor... Tabi ülkemizde bu kadar önemsenen bir "erkeklik" kavramı üzerine çok da fazla düşünülmemiş,

çalışılmamış olması ayrıca ironik.

Sorun şurada; erkeklik aslında bir iktidar pozisyonunu işaret ediyor. Bu anlamda erkek eşcinselliği, "erk ve "erkeklik kaybı" eş tutulur. Eşcinsel erkek "efemine/efemineleşmiş" olandır. Dolayısıyla kadınsı sayılan işlerde çalışan işlerle iştiğal eder. Kuaför, modacı, sanatçı olabilir. Tekstil ya da reklam sektöründe çalışabilir. Son yıllarda ana akım medyanın öne çıkardığı eşcinsel figürü

de bunu destekleyecek mahiyette: İyi tüketim alışkanlıkları olan, iyi bir gelire sahip her daim neşeli/eğlenceli ve zevkleri olan orta-orta üst sınıf insanlar. Hakiki durum böyle mi? Değil. Aslında bu da stereotipleştirme. Bir hekimin, mühendisin, avukatın, öğretmenin, sanayi işçisinin eşcinsel olabileceği pek akıllara getirilmiyor. Her sınıftan, her ideolojiden, kendilerini milliyetçi ya da muhafazakâr olarak adlandıran insanların olduğu gözlerden kaçırılıyor. Yeri gelmişken mutlak olma-

sa da şu ayrıma değinmek ve bir nebze açmak gerek: Bir "eşcinsel kimliği" var, bir de "eşcinsel davranışlar ve pratikler" var. Eşcinsel pratikler çok daha yaygın, ancak pek dile getirilmeyen, mahrem alanda yaşanan edimler ve tecrübeler. Eşcinsel pratikleri yaşayanların çoğu bunu bir "kimlik" olarak tariflemiyor. Onu kimliğinin bir parçası haline getirmiyor. Eşcinsel benlik algısına sahip, kendini eşcinsel olarak tanımlayan insanların çoğu ise baskı ve ayrımcılığa uğrama korkusu, normal olana benzeme kaygısıyla kendini gizlemek zorunda kalıyor. Askere gidiyor, evleniyor, çocuk sahibi oluyor. Yani açık kimliğiyle, kendini gizlemeden yaşayan eşcinseller çok daha küçük bir kesime tekabül ediyor.

Eşcinsel olduğunuzu açıklamamanız, kendi hayatınızı nasıl yaşayacağınıza dair bir karardır. Size dayatılanın dışında bir hayat tasavvurunuz var ve adımlarınızı bu doğrultuda atıyorsunuz. Bu nesnel olarak politik bir karardır. Şöyle ki, "Ben şimdi politik bir karar vereceğim, eşcinsel olduğumu açıklayacağım" demezsiniz elbette. Ama bunu açıklıyorsanız kendinizi belirleme hakkına sahip çıkıyorsunuz, eşcinsel olarak tanınmak, eş tutulmak ve saygı görmek istiyorsunuz demektir.

"Kişisel olan politiktir" noktasına geliyoruz.

Tabi. Bundan sonra nasıl yaşayacağım, nasıl var olacağım, nasıl görüneceğim... Arkadaş çevresinden dışlanabilir, ailenizle problemler yaşayabilir, işten atılabilirsiniz.

Daha küçüklükten itibaren bir çocuğun oynadığı oyuncaklar ve oyunlar cinsiyet temelinde biçimlendirilir. Bir çocuğun hemcinsleriyle oynamaması, belli oyuncaklara yönelmemesi, "değişik" davranması ailede endişe uyandırır. Okulda sorunlar yaşanır, öğretmenler ve idare devreye girer, o okuldan alınması istenir ya da uzaklaştırılır. Sonrasında psikolog, psikiyatr, bitmek tükenmek bilmez işkenceye dönüşen tedavi süreçleri. "Bu çocuk anormal" ile başlayan bir süreç ve "tedavi" olunamayacağı- hem neden tedavi olmak zorunda olsun ki, yeniden heteronormativiteye dönüyoruz - gayet iyi bilinen bir durumun bir şeyin yıllarca tedavi edilmek istenmesi... Diyelim ki bir biçimde bu süreçleri atlattınız kendinizi gizlemeye başardınız(!) Üniversiteye geldiğinizde mesela kaldığınız yurtta problem yaşabilirsiniz, o yurttan ayrılmak zorunda kalabilirsiniz. Alın size barınma sorunu. Üniversiteyi bitirdiniz, çalışma hayatına atıldınız. İşyerinde kimliğinizin açığa çıkması, mobbinge uğramanız, işinizi kaybetmenizi de beraberinde getirecektir büyük bir olasılıkla. Kamuda çalışıyorsanız, 657 sayılı Devlet Memurları

Kanunu'na göre "memuriyet sıfatı ile bağdaşmayan davranış"tan dolayı kamu görevinden çıkarılabilirsiniz. Yargıya başvurduğunuzda olumlu bir sonuç almanız nadiren karışılabilir bir durum. "Nasıl olsa olumlu sonuç elde edemem" diye düşünür, "üstelik rezil olurum, herkes öğrenir, başka yerde iş bulamam." korkusuyla yargıya başvuramazsınız. Bunları göze aldınız ve yargı yoluna gittiğiniz bu sefer de "Erkek adalet"imiz yüzünüze kapı gibi çarpabilir.

Translar açısından durum ise çok daha vahim. Çünkü eşcinsellik sizin cinsiyetinizle alakalı değil. Cinsel yöneliminizi bir biçimde saklamanız, "normal" addedilen davranış kalıplarına uygun davranarak normal (!?) görünebilirsiniz. – Tabi kendini saklamak/gizlemek zorunda hissetme halinin de ayrı bir şiddet olduğunu vurgulamak

gerek- Transseksüellik ise kişinin cinsiyetiyle ilgili. Kişinin doğduğunda kendisine atanan cinsiyetin dışında/ötesinde bir ruha sahip. Yani doğduğunda erkek olarak tanımlanmış ama kendisini kadın olarak hissediyor ya da tersi doğduğunda kadın olarak tanımlanmış ama kendini erkek olarak hissediyor, öyle görüyor ve görünmek istiyor. Aynaya baktığınızda ne görmek istediğimizle ilgilidir transseksüalite. Bu anlamda bedenimizde kendimizi ait hissettiğimiz cinsiyete ait dönüşümler gerçekleştirmek isteyebiliriz. Dolayısıyla transların kendilerini gizleyebilmeleri çok mümkün değil.

Bu "fark edilebilirlik" transseksüeller açısından hayatı pek çok boyutuyla zorlaştırıyor. Bunun hukuki boyutu var, tıbbi boyutu var, psikolojik boyutu var.

Bir kere ilk başta eğitim hayatının dışına atılınca toplum açısından saygın bulunan avukatlık, mühendislik, hekimlik, eczacılık gibi profesyonel mesleklerden hiç birini yapamıyorsunuz. Aile, büyük ölçüde dışlayıp ötelediğinden ve formel emek piyasasında da iş bulamadığınızdan hiçbir sosyal güvenceniz yok. Bu durumda ne yapacaksınız? Yaptığınız şey -kimilerinin fuhuş dediği- seks işçiliği. Adına ne denirse densin mahiyeti değişmiyor, siz bu işi yapmak zorunda kalan bir kesim oluyorsunuz. İşin garibi, bunu yaptığınız için de ayrıca suçlanıyorsunuz.

Toplum, aslında insanları bu noktaya kendi getiriyor;

ama uyguladığı şiddeti de bu noktadan meşru kılabilir: Sistemin ikiyüzlülüğüne açık bir kanıt.

Aslında bu çok büyük bir "yapısal şiddet"tir. Kişinin kendisi olmasını engelleyen, bir yandan da "sen busun" diyerek onu işaretleyen, bunu kafasına vura vura hatırlatan bir sistem. Sizi belli bir mesleğe hapsedtiği gibi belli alanlara, belli mekânlara ve belli zaman dilimlerine de hapsediyor. LGBT Hareketi'nin yıllardır dillendirdiği "gecelere ve gettolara hapsolme" meselesi.

Hiç dikkatimi çekmemişt; ama gerçekten de gündüz çok nadir karşılaşıyoruz transeksüellerle.

Sokaktan gündüz vakti öyle kolay geçemezsiniz, parmakla gösterilirsiniz. Laf atılır, hakaret edilir, dalga geçilir. Dolayısıyla gecelere hapsolursunuz. Gecelerde de yaptığınız şey bellidir, seks işçiliği. Tabi burada trans kadınlardan bahsediyorum. Size doğduğunuzda atanan, penisinize bakıp yapılan "bu erkektir" belirlemesine itiraz ettiğiniz andan itibaren kamusal alanın dışına atılıyorsunuz. Öldürüldüğünüzde ciddi anlamda ceza indirimleri uygulanıyor. Sanık diyor ki "Kadın sandım, dönme çıktı." ve yargı nezdinde bu bir "ağır tahrik indirimi" sayılıyor. Yani adalet sistemi öldürmeyi teşvik ediyor. Polis şiddeti zaten malum, Türkiye'de bundan nasibini almayan zaten yoktur. Ancak transeksüellere yönelik polis şiddeti uzun süre göz

ardı edildi: Korkunç boyutlara ulaşan taciz, işkence ve para cezaları; zorla saçların kesilmesi, dayak, günlerce nezaret... Türkiye'de muhalif kesimlere yönelik işkencelerden hep bahsedilir fakat translara yönelik işkencelerden yeni yeni konuşuyoruz. Hele bir de yakın zamanlara kadar bir trans öldürüldüğünde gazetelerin bu cinayeti haber yapma şekillerini düşünün...

Bir transeksüel öldüğünde, cenaze töreni bile aslında seçtiği hayata uygun yapılmıyor değil mi? Bu bile aslında başlı başına bir mesele: Ölürken bile eşit değilsiniz. Hayatta da ayrımcılık, ölümden de ayrımcılık.

Güzel söyledin. Geçenlerde çok sevdiğim bir trans arkadaşım- Ayda- öldü. İlk bakışta hastalık nedeniyle ölüm, nefret cinayeti kurbanı değil. Fakat bu normal bir ölüm sayılabilir mi? Sistemin yapısal şiddeti, belli bir hayata "mahkûm" edilmek trans ölümlerini zamana yayılan bir intihara dönüştürüyor.

Bu tür intiharlara aslında düpedüz cinayet diyebiliriz.

Tabi, transların ölümlerinden sistem sorumludur, ölüm sebebi her ne olursa olsun. Çünkü transların anormal/ucube olarak kodlanarak kamusal alanını dışına atıldığı, hayatın kıyılmasına itildiği bu dünyada, her

trans ölümü -fiili bir cinayet olsa da olmasa da- sistemin bir sonucudur.

Transların, cinsiyet "geçiş" operasyonundan sonra -cinsiyet "değiştirme" operasyonu denmesi yanlış, zira cinsiyetini değiştirmiyor, bedeninde tıbbi müdahale ile kendini ait hissettiği cinsiyete ait bir geçiş yapıyor- formel istihdam alanlarında iş buldukları, bir biçimde kamusal alanda yer aldıkları tekil örnekler var. Ancak çoğu geçmişine sünger çekmek zorunda kalıyor. Zaten geçiş süreci psikolojik, tıbbi ve hukuksal açıdan sancılı bir süreç. Medeni Kanun'a göre cinsiyet geçiş operasyonu olabilmemiz için üreme yeteneğizden yoksun olduğunuzu ispat etmeniz gerekiyor.

Aslında sistem üreme yeteneği olmayan, yani halk arasında kısır olarak adlandırılan heteroseksüel bireylere böyle bir "ispat" yükümlülüğü getirmiyor. Çifte standart!

Evet. Dolayısıyla kimlik alma, isim değiştirme, cinsiyet geçiş operasyonları oldukça problemlilerdir.

Sağlık, eğitim, sosyal hizmetler, barınma, istihdam, medya bu başlıkların her biri LGBT'ler açısından katmanlı problemlere işaret ediyor. Barınma açısından ele alalım: Bir transın şimdilerde moda olan terimle

yaşadığı “mahalle baskısı”nı göz önüne getirin. Bir transın herhangi bir eve heteroseksüel bir bireyden daha yüksek miktarda, fahiş kira ödemek zorunda kaldığını düşünün. Ya da kentsel/rantsal dönüşüm nedeniyle transların linç kampanyalarıyla yaşam alanlarından sürülmelerini hatırlanıza getirin. Marmara Depremi’nde o bölgenin terk edilmesinden sonra transların yerleştiği ama şimdi kentsel dönüşüm sebebiyle yeniden değerlendirilen İstanbul’daki Avcılar Meis Sitesi bunun en yakın zamanlardaki örneklerinden biridir. Translar orada 12-13 yıldır oturuyordu, ne oldu da birden istenmeyen insan oldular? Sadece “ahlaki” kaygılar mı? Böyle düşünmek saflık olur. Orada bir rant meselesi olduğunu görmek gerekir. Daha önce Tarlabaşı’nda ve Ülker Sokak’ta da aynı şeyler yaşanmıştı. *“Translar yüzünden çocuklarımız, karılarımız, kızlarımız sokağa çıkamıyor; translar şiddet uyguluyor, vuruyor, kırıyor...”* söylemiyle meşrulaştırılan bir nefret karşımızdaki. Bir an için transların şiddete başvurduğunu kabul edelim, eskiden ana akım medyada çok daha sık kullanılırdı: “Travestiler yine dehşet saçtı”.

“Yine”

Evet “yine”... Peki, o aşamaya gelene kadar bu insanlar ne yaşadılar? Evinizin sürekli taşlandığını, camlarınızın indirildiğini, kapınızın kırıldığını, sokakta müşterinin, mahallelinin, polislin size sürekli bir

biçimde şiddet uyguladığını, aşağılandığınızı size küfredildiğini, dövüldüğünüzü, yaralandığınızı gözlerinizin önüne getirin.. Dolayısıyla bir trans bireysel şiddete başvuruyorsa, başvurmak zorunda bırakılıyorsa, bu aslında baskıcı bir toplumsal sistemin kendisine karşı uyguladığı, kendini gayri-insani derecesine indiren şiddete karşısında gösterdiği dirençtir. Ezilenlerin şiddetidir.

Aslında ağır tahrik indiriminin tam burada söz konusu olması gerekiyor.

Bence de. Şiddete uğruyorsunuz, hastaneye gidiyorsunuz ama karşınıza homofobik/transfobik yahut öyle olmasa bile farkındalığı ve donanımı yetersiz sağlık çalışanları çıkıyor.

Bütün hastaları heteroseksüel varsayan bir tıp eğitiminden bahsediyoruz.

Kesinlikle. Tıp fakültelerinde eşcinsellikten, transseksüellikten, egemen olandan farklı cinselliklerden ya hiç bahsedilmez ya da üzerinde fazlaca durulmadan geçitirilir. Eşcinselliği, transseksüelliği hastalık olarak anlatanları anmıyorum bile.

Bildiğim kadarıyla Çapa Tıp Fakültesi’nde transseksüellerle ilgili çalışma yapan bir bölüm var. Bunun dışında Türkiye’de böyle bir hizmet veren başka kurum var mı?

Hepsini bilmiyorum ama Ankara Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi tıp fakültelerinde de LGBT’ler konusunda çalışmalar yürüten birimler

var sanırım. Üniversite dışında demokratik kitle örgütleri ve sivil toplum kuruluşları var LGBT konusuna duyarlı olan. CETAD (Cinsel Eğitim, Tedavi ve Araştırma Derneği), TPD (Türk Psikologlar Derneği), TTB (Türk Tabipleri Birliği), ATO (Ankara Tabip Odası) ve SES (Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası) gibi yapılar LGBT başlığında çalışmalar yürütüyor. Ancak sağlık örgütlerinin bu mecraya girişi oldukça yeni sayılabilir. Sağlık çalışanlarının LGBT’lere duyarlı sağlık hizmeti vermeyi geçtim, LGBT konusunda bir farkındalığı bile yok maalesef. Örneğin bakıyorsunuz cinsiyet geçiş operasyonu olmamış bir trans kadın. Henüz mavi kimliği var. Sağlık çalışanı herkesin içerisinde kimlikteki ismiyle çağırıyor, oysa o kişi kimlikteki ismi kullanmıyor ki. Siz ona kimlikteki ismiyle seslendiğinizde çağırıldığınızda onu ifşa etmiş ve bir kere daha işaretlemiş oluyorsunuz. Aslında bu yaptığınız bir ayrımcılık.

Aslında cinsel kimliği, yönelimi sistemin “normal” tanımına uyan, LGBT farkındalığı/bilgisi/deneyimi olmayan insanlar da bu gibi karşılaşmalarda ne yapacaklarını şaşırıyorlar. Sosyal anlamda bu zor bir an aslında. Sistem LGBT’leri belli zaman ve mekânlara hapsederken, “normal” dediği bireyleri de onlardan izole ederek hapsediyor. Tabii bu “normal”lerin mahkûmiyet alanı kıyaslanamayacak kadar geniş, ama o “öteki” alana geçmemek de bir tür hapis.

Katılıyorum. Sistem muğlâklığı istemiyor; herkesi “anlaşılabilir” kılmak istiyor. Zira anlaşılabilir kategorileri ne kadar güçlendirirse, sınırları ne kadar keskin, belirgin ve kalın hale getirirse yönetmek de o derece kolay hale gelecek. Birilerini dışarıda bırakarak, baskılayarak, yok sayarak, hiçleştirerek; diğerlerini de sürekli normalize etmeye çalışarak varlığını idame ettiriyor. Ama şu da var, insanlar her şeye rağmen o “tekinsiz” denen ara, muğlâk, müphem alanlara girebiliyor.

Bir iletişim çabası var aslında ortada. Biraz rölantide, risk almadan. Ciddi bir tedirginlik noktası orası, çünkü bazen kalakalıyorsun.

O noktada muhabatına bunu sormakta fayda var. Örneğin kendisine nasıl hitap edilmesini ya da nasıl davranılmasını istiyor?

Bunu sormak kolay oluyor her zaman. Çünkü karşınızdaki henüz size açılmış biri değil. Kendi istediği zaman açılmasını beklerken bu tereddüt büyüyor. Şu an aslında kişisel deneyimlerimden de yola çıkarak çok bencilce bir soru sorduğumun farkındayım ama...

Bunun bir reçetesi yok, ancak şu adımları atmak yürüdüğümüz yolda mesafe katetmemizi sağlayacaktır: Birincisi insanları heteroseksüel varsaymaktan vazgeçmek. Hayatın her alanında böyle dayatıldığı için zor, ama varsaymayabiliriz. Bunun üzerine

düşünebiliriz. Örneğin “Kız/erkek arkadaşın var mı?” yerine “Sevgilin/partnerin var mı?” gibi daha cinsiyetsiz sorular yöneltebiliriz. İkincisi ise karşımızdakinin hakikaten kendisini ne olarak tarif ettiği, tanımladığı, anlamlandırdığı ve kendisine ne şekilde seslenilmesini istediği. Erkek, kadın yahut cinsiyetsiz olarak çağrılmak. En azından bunları konuşabilirsek yol alabiliriz. LGBT’lerle ilgili şakalar tabiri caizse “geyikler” yapmaktan vazgeçebiliriz. Bunları yaptığımızda LGBT’lerin kendini saklamak zorunda kalacaklarının bilincine sahip olmak gerek. Bunlar yapılsa dahi kişi açılmak istemeyebilir, ama bu davranışlar tekrarlandığı, katmerlenerek devam ettiği müddetçe eşcinsellerin kendini güvende hissetmesi ve açılması mümkün değil.

Birçok insan için teorik ya da politik yanından çok pratik yanını bilmek istiyor aslında. Şiddet, cinayetler, bunların hepsi çok büyük meseleler. Ancak belki de sistem tarafından üretilmiş bu nefreti aşmanın yolu bu sosyal iletişimin güçlenmesi.

İnsanlara temas etmek, yargılamadan dokunmak ve birlikte yaşamayı deneyimlemektir mesele. Diğer türlü davranmak dışarıdan bakmaktır. “LGBT’ler ayrımcılığa uğramasınlar.”, “Saygı duyuyorum, onlar da insan.”, “Benim de eşcinsel arkadaşlarım var.” söylemlerinden öteye gidemeyen, hakiki ve eşit ilişki kuramayan bir dil.

Aslında LGBT olarak adlandırılan küme niye senden bütünüyle “farklı varlıklar” olsun ki? Diğer yandan LGBT’ler tamamen homojen bir kitle mi? Heteroseksüeller ne kadar heterojense, çeşitlilik gösteriyorsa LGBT’ler de öyle çeşitliliğe sahip. LGBT dediğimiz küme sınıfsal konumları, etnik-dinsel aidiyetleri, kültürel ve ekonomik sermayeleri, statüleri, politik tercihleriyle birbirinden oldukça farklılık gösteren insanları kastediyor. Dolayısıyla bir eşcinsel yahut transseksüel prototipi üzerinden söz üretmek gerçekliği bütünüyle kavramamızı önler. Bir bölüm insan için eşcinsellik sadece bir edimden/pratikten ibarettir. Adını bile koymadan eşcinsel pratikleri yaşar/tecrübe eder. Başka bir gurup insan içinse eşcinsel, biseksüel yahut trans olmak bir kimliği ifade eder, bu kimliklerin- başka toplumsal kimlikler de olduğu gibi- yarattığı bir alt kültür, bir habitat ve bir “habitus” vardır. Bu alt-kültür, habitat içerisinde kendisini inşa eder ve buna uygun bir habitus geliştirir. Bu bağlamda LGBT’leri homojen bir kitle olarak görmekten vazgeçmek, LGBT meselesini kesişimsel bir alanda anlamaya çalışmak zaruri. Mesela “Eşcinseller çok neşeli, çok duyarlı insanlar” sözleri ilk anda kulağa hoş gelebilir ama bir yaftadır neticede. Zira eşcinselleri aynı paketin içine sokup etiketlemek de, çeşitliliği reddetmektedir.

Aslında insanın insan kimliğini, cinsel yönelimine ya da

cinsiyet kimliğine hapsetmek bir bakıma... Oysa bir insanı tanımlayan tek şey cinsel yaşamı, yönelimi olamaz.

- Tabi. Bütünüyle heteroseksüelden ayrı bir varlık tanımlıyorsunuz ki bu da heteroseksist ideolojinin tezahürüdür. Muhakkak ki LGBT'ler benlik algıları, ait hissettikleri kimliğe özgü ritüeller, perfor-

manslar, devindikleri alanlar ve ezilme/dışlanma pratikleri açısından heteroseksüellerden farklılık gösteren bir ortaklığa sahipler. Ancak bunlar insani varoluşu itibariyle eşcinseli heteroseksüelden bütünüyle ayırmayı, ayrı bir insan türü olarak kodlamayı ve ona göre muamele etmeyi gerektirmiyor. Tikellikleri, öznellikleri de gören bir pers-

pektif yararlı olacaktır.

Öyleyse okurlarımızı bir süre için bu düşünceyle baş başa bırakalım ve söyleşimize bir sonraki sayımızda devam edelim. Daha önümüzde militarizm, LGBT örgütlenmesi, Onur Haftası, Gezi Direnişi, seçimler gibi pek çok konu var. Bir mola vermek yerinde olacaktır.

(Söyleşimizin devamı bir sonraki sayımızda yayımlanacaktır.)

26

Remzi Altunpolat

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yaptı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası Yüksek Lisans Programı'nda ders aşamasını tamamladı. Gazi Üniversitesi'nde araştırma Görevlisi olarak çalıştı. Eğitim Sen Ankara Üniversiteler Şubesi yönetiminde ve Eğitim Sen Yükseköğretim Bürosu'nda görev aldı. Şu anda Türk Eczacıları Birliği'nde araştırma uzmanı olarak çalışıyor.

Pembe Hayat, Kaos GL ve Uluslararası Af Örgütü'nde gönüllü olarak çalıştı. Geçtiğimiz yıldan bu yana Kaos GL Genel Sekreterliği görevini yürütüyor. Halkların Demokratik Partisi (HDP) kurucu üyesi ve Parti Meclisi üyesi.

Konuşmacı olarak pek çok panel, konferans, sempozyum, söyleşi ve eğitime katıldı, çeşitli yayın organlarında yazıları yayımlandı. Kaos GL, Kaos Q+, Praksis, Yaşayan Marksizm, Eleştirel Pedagoji dergilerinin yayın kurulu üyesi.

Toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim ve cinsel kimlikler, feminizm, erkeklik, LGBT çalışmaları, Queer teori, eğitim ve sağlık politikaları, sendikal hareketler, insan hakları, sosyal ve siyasal teori başlıca ilgi alanları arasında yer alıyor

